

===== Krahulcsán Zsolt =====

/// Gorbacsov Budapesten

A szovjet pártfőtitkár 1986-os budapesti látogatásának biztosítása

== Bevezetés

Az 1986-os év bővelkedett különleges és drámai eseményekben. A Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) Központi Bizottságának főtitkára, Mihail Szergejevics Gorbacsov feleségével, Raisza Makszimovna Gorbacsovával 1986 júniusában baráti látogatást tett Budapesten. Ekkorra már megtörtént az űrhajózás történetének súlyosabb katasztrófája: január 28-án, 72 másodperccel a start után felrobbant az amerikai Challenger űrrepülőgép, és a hét utas életét veszítette. Jóval közelebből érintette Magyarországot és a politikai vezetést, hogy a február vége és március eleje között a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXVII. kongresszusa ismét az SZKP főtitkárává választotta Mihail Gorbacsovot. Március 1-jén Stockholmban a nyílt utcán meggyilkolták Olof Palme svéd miniszterelnököt, majd április 26-án atomerőmű-katasztrófa történt a Szovjetunióban. A csernobili szerencsétlenség során a sugárfertőzés következtében többen életüket veszítették, az atomerőmű környékéről több mint százezer embert kitelepítettek, és a tragikus esemény máig ható következményekkel járt. Áprilisban amerikai bombatámadás érte Líbiát,¹ május elején az indiai hadsereg alakulatai elfoglalták az amritszári aranytemplomot, a szikhiek vallási központját, amire válaszul szikh terroristák hinduk százait ölték meg Pandzsáb államban.

A 80-as évek elején-közepén Gorbacsov és feleségének budapesti látogatását megelőzően is már több magas rangú, elsősorban szocialista, de nyugati politikus is ellátogatott Budapestre. 1982 júliusában itt tárgyalt Richard Nixon volt amerikai elnök, szeptemberben Gustáv Husák, a Csehszlovák Kommunista Párt főtitkára, majd 1983 júniusában Todor Zsivkov, a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottságának

¹== 1986. április 14-én az amerikai légierő F-11-es vadászbombázói két ízben bombázták a líbiai Tripolit és Bengázit. A Varsói Szerződés (VSZ) tagállamai közös nyilatkozatban ítélték el a támadásokat, és szolidaritásukat fejezték ki Líbiával.

főtitkára érkezett Magyarországra, sőt 1983 kora őszén még maga Gorbacsov is járt hazánkban, igaz, ekkor még csak az SZKP Politikai Bizottságának egyik tagjaként. Tíznapos látogatásra érkezett és elsősorban mezőgazdasági szakkérdésekről tájékozódott, s találkozott – többek között – Grósz Károllyal is, aki ekkor Borsod-Abaúj-Zemplén megyei párttitkár volt.²

A nyugati politikusok látogatásai közül talán a legnagyobb sajtóvisszhangot Margaret Thatcher brit kormányfő, konzervatív politikus, az Egyesült Királyság miniszterelnöke 1984. február 2–4. közötti budapesti látogatása keltett, de járt itt Bettino Craxi olasz miniszterelnök is ugyanez év áprilisában. Thatcher volt az első hivatalban lévő brit kormányfő, aki ellátogatott hazánkba, ahogyan Craxi is, aki az Olasz Köztársaság első aktív miniszterelnökeként járt ekkor Budapesten. Programjaik is hasonlóak voltak: Thatcher koszorúzott a Hősök terén, sétált a Budai Várban, látogatást tett a Budapesti Történeti Múzeumban, megtekintette a Mátyás-templomot, este pedig díszvacsorán vett részt a Parlamentben. Másnap reggel a Nagyvásárcsarnokban vásárolt be (cseresznyepaprika-füzér, befőtt és konyakos meggy), majd koszorúzáson vett részt Solymáron az angol katonai temetőben, végül az elmaradhatatlan szentendrei városnézés következett, és a látogatás a Kovács Margit Múzeumban. Itt még egy – angol technológiával épülő – félig kész lakótelep meglátogatására is jutott idő, majd utolsó programpontként a budakalászi Gyógynövénykutató Intézetet látogatta meg.³

Bettino Craxi olasz miniszterelnök szintén megkoszorúzta a Hősök terén a Magyar Hősök Emlékművét, illetve elesett honfitársainak, az első világháborúban meghalt olasz katonáknak a rákoskeresztúri sírjait. Ő is sétált a Budai Várban, megtekintette a Mátyás-templomot és a Halászbástyáról a város panorámáját. Neki is volt vidéki programja: a vácszentlászlói Zöldmező Termelőszövetkezetbe látogatott el, majd egy tsz-gazda háztáji gazdaságát is felkereste, és a nap végén a parlamenti díszvacsora sem maradhatott el.⁴

2 = = Bővebben: Medgyesi, 2024: 205–206.

3 = = Margaret Thatcher pénteki programja. *Népszabadság*, 1984. február 4. 3.; A brit kormányfő befejezte magyarországi látogatását, *Népszabadság*, 1984. február 5. 1. és 3.

4 = = Magyar–olasz kormányfői tárgyalások Budapesten. *Népszabadság*, 1984. április 13. 1.; Bettino Craxi sajtóértekezlete. *Népszabadság*, 1984. április 15. 3. Rajtuk kívül is több ország párt- és állami vezetője járt még a Gorbacsov házaspár látogatása előtt hazánkban: 1984-ben Lubomír Štrougal, Csehszlovákia miniszterelnöke, majd Willi Stoph, az NDK Minisztertanácsának Elnöke, továbbá Andrej Gromiko szovjet külügyminiszter, majd novemberben Wojciech Jaruzelski tábornok, a Lengyel Egyesült Munkáspárt első titkára. Még 1984. június 21-én Magyarországon tárgyalt Helmut Kohl nyugatnémet kancellár, egy évvel később pedig Olof Palme svéd miniszterelnök, akit Hans-Dietrich Genscher nyugatnémet külügyminiszter követett. 1985 őszén Magyarországra látogatott Suharto, Indonézia államelnöke, majd októberben George Shultz, az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere, később pedig Erich Honecker, a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának főtitkára tárgyalt Budapesten.

1986 márciusában Luigi Poggi érsek, pápai nuncius látogatott Magyarországra, nyár elején pedig Budapest diplomáciai nagyüzembe kapcsolt: június 2-án háromnapos látogatásra Magyarországra érkezett Vu Hszüe-csien kínai külügyminiszter,⁵ majd ezt követően került sor Mihail Szergejevics Gorbacsov és felesége budapesti útjára és a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének (vsz PTT) budapesti ülésére 1986. június 8. és 11. között. A névsor illusztris volt, Gorbacsov és felesége mellett Todor Zsivkov, Gustáv Husák, Wojciech Jaruzelski, Erich Honecker és Nicolae Ceaușescu is ellátogatott hazánkba. A nemzetközi élet fent felsorolt drámai történései mellett a két nagyhatalom közti feszültség uralta a nemzetközi sajtót. A szovjet fél részéről az atomfegyverek korlátozására vonatkozó nyilatkozatok, az amerikai úrfegyverkezésről és a SALT-II szerződés tervezett felrúgásáról szóló hírek agyagtak meg a vsz PTT budapesti ülésének.⁶

A magyar közvélemény számára a sajtó és a pártpropaganda fórumai a szovjet–magyar kapcsolatok baráti, ideális viszonyáról tudósítottak, pedig azok a valóságban nem voltak problémamentesek. Magyarország és a Szovjetunió viszonyrendszerében egyre súlyosabb ügyként jelentkeztek a gazdasági kapcsolatok nehézségei, az árucseré strukturális gondjai, a felhalmozódott magyar aktívum ellentételezésének kérdése és – igaz, ekkor még nem olyan súlyos mértékben, mint egy-két évvel később, de – már jelen volt az egyre élesedő magyar–román viszony eltérő kezelési módjának dilemmája is.⁷ A külföldi hírszerző szervek is megpróbáltak tájékozódni arról, hogy milyen jellegű kérdések merülhetnek fel a megbeszélések során. Feltételezték, hogy a gazdasági természetű problémák (a KGST-országok közötti gazdasági együttműködés anomáliái, a magyar reformok sorsa, a magyarországi bauxit- és élelmiszer-szállítások rubelelszámolása) mellett politikai jellegű témák (Magyarország közvetítő szerepe a Varsói Szerződés és a Nyugat között, a vsz álláspontja a SALT-II

5 = Kádár János fogadta Vu Hszüe-csient. *Népszabadság*, 1986. június 5. 1.

6 = Mihail Gorbacsov üzenete az ENSZ főtitkárához; A Szovjetunió bármikor kész megálapodni az atomkísérletek tilalmáról; A Szovjetunió nem engedi meg a stratégiai erőegyensúly megbontását; Reagan az új- és atomfegyverkezés költségeinek elfogadására szólítja fel a kongresszust. *Népszabadság*, 1986. június 5. 1–3.; Mind élesebben támadják Nyugat-Európában a SALT-II tervezett felrúgását; Weinberger elutasította a Genfben előterjesztett legújabb szovjet indítványt. *Népszabadság*, 1986. június 6. 2. Gorbacsov és feleségének budapesti látogatásáról egy önálló kiadvány is napvilágot látott: Bán (szerk.), 1986. A SALT mozaikszó (*Strategic Arms Limitation Talks*, azaz tárgyalások a hadászati fegyverek korlátozásáról) az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió között létrejött nemzetközi fegyverzetkorlátozási egyezmény rövidítése volt. A szerződést 1972. május 26-án Moszkvában írta alá Richard Nixon amerikai elnök és Leonid Iljics Brezsnyev szovjet pártfőtitkár, és lejáratí határidő nélkül lépett hatályba. A SALT-II megállapodást 1979. június 18-án szintén Brezsnyev és Jimmy Carter akkori amerikai elnök írták alá Bécsben. Ez utóbbi megállapodás a 1972-es szerződés következő üteme lett volna, de végül az Egyesült Államok – a Szovjetunió 1979 decemberében történt afganisztáni bevonulására hivatkozva – nem ratifikálta.

7 = Bővebben: Baráth, 2002: 17–19.

és az SDI⁸ kérdésében, illetve Kádár János utódlása) is szerepelnek majd a tárgyalások során.⁹

Gorbacsov várható júniusi látogatásáról és a VSZ PPT budapesti üléséről Szűrös Mátyás, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Központi Bizottságának titkára a Politikai Bizottság 1986. március 25-i ülésén tájékoztatta a testületet, s június elején – az előkészületek jegyében – Kádár János fogadta Borisz Sztukalint, a Szovjetunió budapesti nagykövetét, június 3-án pedig a PB is tudomásul vette a látogatás előkészítéséről szóló tájékoztatót.¹⁰

= = = Védett elvtársak – biztosított objektumok

A Kádár-korszak titkosrendőrségének egyik fontos feladata volt az állam és a párt legfőbb vezetőinek személyi biztosítása. A kommunista politikusok védelmét kezdetben az 1945-ben létrehozott pártőrség, majd 1949-től a kormányőrség látta el, amely ekkor szervezetileg az államvédelmen belül működött. A kormányőrség később a politikai rendőrség adott szervezeti egységével (BM II/5-h alosztály, 1962 után BM III/III-1-h, majd BM III/III-3-c) közösen látta el feladatát. Korszakunkban a III/III (Belső Reakció Elhárító) Csoportfőnökség egyik önálló osztálya (BM III/III-A Önálló Osztály) és a BM Kormányőrsége közösen végezték a biztosítási feladatokat.¹¹ Ezek koordinálták a legfőbb párt- és állami vezetők, valamint a Magyarországra látogató külföldi állami és pártvezetők operatív védelmét, beleértve a védett vezetők részére szervezett programok operatív biztosítását is. Emellett összefogták a „vezető elvtársak” elleni ellenséges tevékenységre utaló információk ellenőrzését, részt vettek a szükséges megelőző intézkedések végrehajtásában, és titkosszolgálati eszközökkel biztosították az állami és pártvezetők által rendszeresen használt épületek és területek operatív védelmét. A védett vezetők körét és a védelem mértékét az MSZMP Politikai Bizottsága határozta meg. A vezetők köre az MSZMP első titkára, majd főtitkára (1988-tól elnöke), a Politikai Bizottság tagjaira, a Központi Bizottság titkáira (a nyolcvanas években a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke),

8 = = SDI: *Strategic Defense Initiative*, azaz stratégiai védelmi kezdeményezés, köznyelvi elnevezéssel „csillagháborús terv”. A program Ronald Reagan amerikai elnök kezdeményezésére indult el 1983. március 23-án, melynek lényege, hogy földi és világűrbeli fegyverek használatával védekezzenek a stratégiai atomfegyvereket hordozó, nukleáris robbanófejekkel felszerelt szovjet interkontinentális ballisztikus rakétákkal szemben.

9 = = ÁBTL 3.2.5. O-8-635/3. Feljegyzés Gorbacsov főtitkár magyarországi látogatása, 1986. június 12.

10 = = MNL OL 288. f. 5/965. ő. e. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1986. március 25-i üléséről; MNL OL 288. f. 5/970. ő. e. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1986. június 3-i üléséről. A magyar fél meghívása eredetileg a VSZ PTT ülését követő június 12–13-i dátumra szólt, nem tudjuk, a szovjet fél milyen megfontolások alapján döntött a korábbi időpont mellett. Bővebben: Baráth–Rainer, 2000: 90.

11 = = Takács, 2015: 3–4.

illetve az Elnöki Tanács elnökére, a kormányfőre és helyetteseire, a belügy- és a honvédelmi (1956 után egy ideig igazságügy-) miniszterre és – kis megszakítással – az Országgyűlés elnökére terjedt ki. A párt vezetőjének, a PB-tagoknak, továbbá az Elnöki Tanács és a Minisztertanács elnökeinek a lakásait biztosították állandó jelleggel; állandó személyi kísérő pedig csak a párt, a kollektív államfői testület és a kormány első embereinek járt.¹²

A Kádár-rendszerben a fizikai terek feletti ellenőrzés érdekében tehát a titkosrendőrséget is igénybe vették. A „rombolás és merénylet elhárítása” céljából a pártállami vezetők körül végzett operatív biztosítási tevékenység, a vezetők védelme során keletkezett dokumentumok ugyanakkor nemcsak az állambiztonság tevékenységéről, hanem a diktatúra vezetésének hétköznapijairól is információval szolgálnak. Annál is inkább, mert olyan, mindenki által ismert, mindennap látott helyekről, épületekről volt szó, amelyeket valamiféle misztikus köd, félelemmel vegyes kíváncsiság lengett be. Ilyenek voltak a pesti oldalon a Jászai Mari téri pártközpont (Széchenyi rakpart 19.), a budapesti pártbizottság székháza (Köztársaság tér – ma: II. János Pál pápa – tér 26.), a Parlament, a Kossuth tér és környéke. A köznyelvben „Fehér Házként” hívott pártközpont 1951 és 1953 között az ÁVH székházaként funkcionált, illetve a Kossuth tér, a Parlament környéke az 1956-os események miatt többször fókuszba került (október 25-i Kossuth téri sortűz, Nagy Imre október 23-án este mondott beszéde, a szovjet csapatok bevonulása a Parlamentbe stb.). A kommunista párt székháza 1945-től az Akadémia utca 17. szám alatti épületben volt, ez lett kezdetben az MSZMP központja is. A Központi Bizottság 1961–1962 fordulóján az Akadémia utcából a Jászai Mari téren álló pártközpontba költözött.

A szakszervezetek központjai – a Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT, VI. Dózsa György út 84/B–C), az élelmiszeripari (ÉDOSZ, VI. Gorkij – ma: Városligeti – fasor 44.), az építőipari (MÉMOSZ, VI. Dózsa György út 84/A) szakszervezet Dózsa György út és a Gorkij (ma Városligeti) fasor találkozásánál – az MSZMP-kongresszusoknak adtak otthont, a Vasas szakszervezet VIII. kerületi Magdolna utca 5–7. szám alatt található székháza pedig koncepciós pereknek (Rajk-per), de a Belügyminisztérium épülete, amely a József Attila utca és a Roosevel (ma Széchenyi István) tér sarkán áll(t), elfoglalta a Mérleg és a Nádor (Münnich Ferenc) utcák által határolt egész háztömböt is. A biztosítási terület gyakorlatilag az összes környező épületre kiterjedt, amelyről rálátás nyílt a minisztériumra (József Attila u. 1–5., Nádor u. 1–5., 6., Mérleg u. 2–10.), beleszámlálva a Gresham épületét is.

Közismert volt, hogy a budai Rózsadombon, a „káderdűlő” lankáin számos állami és pártvezető lakik, de az is, hogy vannak olyan üdülők (Balatonaliga, Balatonarács, Balatonföldvár, Balatonszemes, Dobogókő), ahol csak ők pihenhetnek, és azt is tudni lehetett, hogy mely éttermeket (Gundel, Hármashatárhegy Étterem, a Férihegy 1. Repülőtér Kormányváró), színházakat (Magyar Állami Operaház, Fővá-

12 = = Uo. 3–5.

rosi Operettszínház, Erkel Színház, Nemzeti Színház) látogatnak szívesen. És persze ismert volt a fontos emberek egészségére vigyázó, kiemelt státuszú kórház neve, címe is (Kútvölgyi úti Állami Kórház és Rendelőintézete).

Horváth István belügyminiszter, KB-tag XII. kerület Gyimes utca 1. szám alatti lakásának operatív biztosítását 1980-ban, miniszteri kinevezése után szervezték meg.¹³ Óvári Miklós KB-titkár és II. kerületi otthona 1979 és 1988 között kapott operatív védelmet.¹⁴ Németh Miklós 1987-ben lett az MSZMP KB titkára, a Vár alatt található Sziklai Sándor utca (ma Lovas út) 35–36. számú házban lévő lakását ekkortól biztosította a kormányőrség és az állambiztonság. 1988 novemberétől már miniszterelnökként járt neki a védelem, lakásának biztosítását így csak 1990 áprilisában szüntették meg, amikor elköltözött innen.¹⁵ A XI. kerületi Sasadon, a Gulyás köz 9. szám alatt lévő házban lakott a Minisztertanács 1987 decemberében kinevezett elnökhelyettese, Medgyessy Péter.¹⁶ Pozsgay Imrét, a Hazafias Népfront főtitkárát az 1988. májusi pártértekezleten választották be az állampárt Politikai Bizottságának tagjai sorába. Pasaréti, Gábor Áron utca 40. alatti lakása ekkor lett védett objektum.¹⁷ Szintén 1988-ban kellett megszervezni az ugyancsak PB-tagként választott Nyers Rezső ugyancsak pasaréti, Csévi utca 13/A számú házának biztosítását. Az akkor már az MSZP elnöki posztját betöltő vezető és lakóhelye védett jellege 1990 áprilisában szűnt meg.¹⁸ A fővároson kívül csupán két védett lakóhelyről maradtak fenn dokumentumok. Havasi Ferenc KB-titkár és PB-tag Tata, Vágó utca 1. szám alatti lakásának operatív védelmét 1980-ban,¹⁹ Szűrös Mátyás KB-titkár Keszthelyi Klastrompusztán lévő hétvégi házáét 1984-ben szervezte meg a Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztálya.²⁰ Természetesen Kádár János Cserje utcai villája is operatív védelem alatt állt, feltehetően a Z1 fedőnév jelölte.²¹ A hatvanas

13 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/7. Határozat az operatív ellenőrző munka megszervezésére, 1980. november 28.

14 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/14. Határozat az operatív-elhárító munka megszervezésére, 1979. szeptember 28.

15 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/3. Összefoglaló jelentés a Z-3 fedőszámú objektum környékének operatív helyzetéről, 1987. október 19.

16 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/10. Határozat az operatív ellenőrző munka megszervezésére, 1987. december 30.

17 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/3. Határozat az operatív ellenőrző munka megszervezésére, 1988. június 1.

18 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/14. Határozat az operatív ellenőrző munka megszervezésére, 1988. június 9.

19 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/16. Határozat a 11-OD-2377. 24. kötet 1. rész megszüntetésére, 1988. szeptember 2.

20 = = ÁBTL 3.1.5. O-20006/16. Intézkedési terv V-12-es védett vezető elvtárs operatív biztosítására, 1984. június 11.

21 = = Takács, 2015: 5. Sajnos a Kádár-villa operatív biztosításával kapcsolatban nem maradtak fenn állambiztonsági dokumentumok.

évektől az MSZMP rendszeresen a Magyar Építőipari Munkások Országos Szövetségének (MÉMOSZ) székháza nagyterében tartotta kongresszusait, országos értekezleteit. Ezek operatív biztosítása megkövetelte a környék (Gorkij fasor 39–49., 42–48., Dózsa György út 82–86., Benczúr utca 39–47., 42–48.) ellenőrzését is.²²

A védett vezetők, delegációk autóval történő közlekedését is fokozott biztosítással szervezték meg. Több irányba kialakítottak úgynevezett felhajtási útvonalakat, illetve forgalmi góccokat. Az 1-es forgalmi góc az alábbi területeket, épületeket és környéküket érintette: Mártírok útja (Margit körút) 1–26. számú épületek és környéke. A 3-as forgalmi góc pedig a Mártírok útja (Margit) körút 41–52. számú házak által meghatározott területet. Ismereteink szerint 1976-tól szervezték meg a 6-os forgalmi góc (Alkotás u. 11–15., Nagyenyed u. 1–16. és Nagyenyed u. – Istenhegyi u. – Kék Golyó u. – Böszörményi u. – Németvölgyi u. csomópont) védelmét. Ezek az útvonalak és biztosított területek időnként változtak, illetve átfedések is kialakulhattak, vagy átnevezhették ezeket, mert például az 1969-től biztosított 7-es forgalmi góc 1989-től 3-as számú felhajtási útvonal (I. kerület, a budai Vár alatti alagút és környéke, Krisztina körút és Alagút utca kereszteződése, Attila út, Clark Ádám tér és 1988-tól BAH-csomópont) néven létezett.²³

1988-tól az 1. sz. felhajtási útvonal a budai oldalon az Erzsébet hídtól – a Hegyalja, a Jagelló és a Stromfeld Aurél úton keresztül – az Orbán térig tartott. Ezen belül két forgalmi csomópont volt: a BAH-csomópont (Hegyalja út, Alkotás út, Budaörsi út, Jagelló út torkolata), illetve a Lékai tér (Böszörményi tér, Jagelló út, Lejtő út, Stromfeld Aurél út) torkolata. 1988-tól a 2. sz. felhajtási útvonal az alábbi szerint alakult: Krisztina körút – Alkotás u. – Nagyenyed u. – Istenhegyi út (XII. Krisztina krt. 6–35., Magyar Jakobinusok tere 1–6., Alkotás u. 1–3., Nagyenyed u. 1–25. és Istenhegyi u. 1–103.)²⁴

= = Gorbacsov budapesti látogatásának operatív biztosítása

A Magyar Népköztársaság mindenkori belügyminisztere az aktuális kihívásoknak megfelelően aktualizált parancsaiban határozta meg a védett vezetők, külföldi delegációk operatív védelmének elveit és a konkrét feladatokat. Benkei András belügyminiszter már 1975-ben megállapította, hogy egyre gyakoribb a védett vezetők munkahelyen kívül végzett tevékenysége, a bel- és külföldi utazások, s ezáltal növekedtek a biztosítási feladatok is. Megállapította, hogy a biztosított vezető

22 = Takács, 2015: 5.

23 = ÁBTL O-20006/5. Összefoglaló jelentés a 3-as sz. felhajtási útvonal elhárítási területének operatív helyzetéről, 1989. március 28.; ÁBTL O-20006/9. Összefoglaló jelentés a biztosított delegációk felhajtási útvonalain az operatív helyzet felméréséről, 1989. július 20.; uo. Összefoglaló jelentés a 2-es sz. felhajtási útvonal operatív helyzetéről, 1989. szeptember 6.

24 = ÁBTL O-20006/9. Összefoglaló jelentés a 2. sz. felhajtási útvonal operatív helyzetéről, 1989. szeptember 6.

biztonsága elsődleges követelmény, de e mellett törekedni kell a „*kevésbé látványos, kulturált biztosításra*” is. Már ekkor is a BM Kormányőrség parancsnoka végezte a biztosított vezetők, külföldi delegációk részvételével szervezett programok, látogatások, rendezvények koordinálását, együttműködve az illetékes belügyi szervekkel (csoportfőnökségekkel).²⁵

Gorbacsov budapesti látogatásának operatív biztosításáról egy, mindössze három nappal az érkezést megelőző időpontra datált intézkedési tervet ismerünk.²⁶ Még június 2-án a Budapesti Rendőrfőkapitányság (BRFK) főkapitány-helyettesi értekezletén született döntés arról, hogy a budapesti állambiztonsági szerveknek a látogatás, illetve a tanácskozás zavartalan lebonyolítása érdekében el kell igazítani a hálózatot, a hivatalos és társadalmi kapcsolatokat, az állomány június 8. és 11. között csak a főkapitány-helyettes engedélyével mehet szabadságra, és végül hogy a BM III/II-10. Osztályon keletkezett, a terrorcselekményekre utaló adatok értékelésében a BRFK is részt vesz.²⁷ A BRFK Állambiztonsági Szerve által – egy nappal a határidő után – elkészített dokumentum általános feladatokat, a helyszínnek operatív biztosításának részleteit, az egyes objektumok védelmét, a küldöttség és a tanácskozáson résztvevők programjainak biztosítási feladatait, Gorbacsov felesége gazdagréti lakótelepen tervezett látogatásának védelmét, illetve a dunai hajókirándulást és az útvonalak biztosítási feladatait tartalmazta. Eszerint a BRFK állambiztonsági szervei a látogatás és a tanácskozás ideje alatt fokozni kívánták az „*elleneséges személyek és csoportok*” tevékenységének felderítését, és felkészülnek az esetleges beavatkozásra, ezért kiemelten figyelték a „*nacionalista*” nézeteket valló személyeket, a magukat „*újfasistáknak*” nevező csoportokat, illetve minden olyan kommunista- és szovjetellenes megnyilvánulásra, rendkívüli eseményre fel kívántak készülni, amely megzavarhatta Budapest „*politikai nyugalma*”.²⁸

A látogatást megelőző napokban több forrásból is olyan jelzések érkeztek a magyar állambiztonsági szervekhez, amelyek egy esetleges merényletkísérletre utaltak, illetve a Gorbacsoval történő személyes találkozás lehetőségének megteremtésére irányultak. A kémelhárítás birtokába került információ szerint június 2-án „*magyar fiatalok*”, illetve „*magyar internacionalista fiatalok*” nevében ismeretlen nők három alkalommal felhívták telefonon a MALÉV Ferihegy 1. repülőtéren működő informá-

25 == ÁBTL 4.2. A belügyminiszter 04/1975. sz. parancsa a Politikai Bizottság 1974. szeptember 24-i határozatának belügyminisztériumi végrehajtásáról, 1975. március 13.; ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

26 == ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

27 == ÁBTL 1.12.2. 15/1986. sz. emlékeztető az 1986. június 2-i főkapitány-helyettesi értekezletről, 1986. június 5. Ezúton köszönöm meg Takács Tibornak, hogy a dokumentumra felhívta a figyelmemet!

28 == ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

ciós szolgálatot, és közölték, hogy „*Gorbacsovot, az SZKP főtitkárát ne engedjék be Fehégyre, ellenkező esetben felrobbantjuk a repülőteret*”.²⁹ A kémelhárítás tájékoztatta a III/III. Csoportfőnökséget, akik kísérletet tettek az ismeretlen telefonálók kilétének felkutatására, illetve 3/a ellenőrzést (telefonlehallgatás) vezettek be.³⁰

Azokat a személyeket, akikről feltételezték, hogy politikailag veszélyesek lehetnek, és korábbi tevékenységük, magatartásuk alapján folyamatosan operatív ellenőrzés alatt álltak, egy esetleges „ellenséges” akció megakadályozása érdekében fokozottabban figyelték. A dokumentum szerint Udvardy Frigyes, Kasánszky Zsombor, Fodor Tamás, Bárkay Tamás, Gémes János, Fónay Jenő F-dossziés személyeket, valamint mindazokat, akik a küldöttségek várható mozgásának útvonalához közel laktak és korábban bármikor, bármilyen okból az állambiztonság látóterébe kerültek, fokozottan ellenőrizték.³¹ Június 4-én érkezett információ arról, hogy az állambiztonsági szervek által megfigyelt és „Diétás” fedőnéven nyilvántartott célszemély (dr. Pákh Tibor)³² „*nyílt vitát kíván folytatni*” a VSZ PTT ülésén a szovjet delegáció

29 == ÁBTL NOIJ 108. sz. jelentés, 1986. június 4.

30 == Uo.

31 == Az F-dosszié az operatív nyilvántartás egyik dossziétípusa volt, amelyet azokra nyitottak, akiket az ellenséges tevékenység alapján a társadalomra veszélyes elemként tartottak nyilván, és szükségesnek ítélték állandó ellenőrzésüket és kapcsolataik felderítését. Bővebben: Petrikné, 1999: 52. ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5. Udvardy Frigyest a Kasánszky Zsombor-féle szervezkedésben való részvétel miatt, szervezkedés vádjával tartóztatták le. 1962-ben, folytatólagosan elkövetett izgatás miatt három év börtönre ítélték. Kasánszky Zsombort 1957-ben röplapragasztás és politikai kijelentései miatt kicsapták a Madách Gimnáziumból, 1960 szeptemberében izgatás és szervezkedés miatt letartóztatták, 1962-ben államellenes szervezkedés kezdeményezése és vezetése miatt hat év börtönre ítélték, majd 1963-ban amnesztiával szabadult, végül 1967-ben betegség miatt szabadlábra helyezték. 1970-ig rendőrhatósági felügyelet alatt állt. Fodor Tamás színész, rendező 1983-ban részt vett az ún. „repülő egyetem” előadásain. Bárkay Tamást 1984-ben összeesküvés előkészülete vádjával tartóztatták le. Gémes János (Dixi) experimentális költő, előadóművész az 1960–80-as években a „Belvárosi Galéri” tagjaival, majd különféle alternatív művészi csoportokkal tartott kapcsolatot. Fónay Jenő 1956-ban a Széna téri forradalmi csoport helyettes vezetője volt. Szervezkedés, államtitoksértés, fegyverrejtegetés bűntette miatt 1957 októberében letartóztatták, előbb halálra, később életfogytiglani börtönre ítélték, 1963-ban szabadult. A Mélyéptervnél, majd a Vízitervnél mérnökként dolgozott, 1984-ben rokkantnyugdíjas lett.

32 == Dr. Pákh Tibor jogász, műszaki fordító, ismert ellenzéki aktivista, volt politikai fogoly. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatti tevékenységéért letartóztatták, szabadulása után folyamatosan tiltakozott a szovjet csapatok magyarországi jelenléte, Magyarország szuverenitásának durva megsértése miatt. 1971-ben „gyógyíthatatlan elmebetegnek” nyilvánították, mivel a börtönben éhségsztrájkba kezdett. 1981-ben – miután elvették az útlevelét – ismétlen éhségsztrájkba kezdett, ekkortól az Országos Ideg- és Elmegyógyintézetben őrizték. Több nemzetközi szervezet és magyarországi ellenzéki személy tiltakozása nyomán végül kiengedték az intézetből, de útlevelét nem kapta vissza.

vezetőjével vagy egyik tagjával arról, hogy a Szovjetunió hogyan sérti meg a Magyar Népköztársaság (MNK) önrendelkezési jogát. Ezért a célszemély fényképét eljuttatták a biztosításban résztvevőknek, és fokozták a megfigyelését.³³ Pákh Tibor valóban megjelent június 9-én 13 órakor a szovjet delegáció programjának helyszínén, a Váci utcában, de a magyar állambiztonsági szervek – ismerve szándékát – előre felkészültek, és megakadályozták, hogy Gorbacsov közelébe jusson. Az v. Kerületi Rendőrkapitányságon előállították, ahol meghallgatásakor megerősítette, hogy *„ha módom volna rá, szívesen elbeszélgetnék Gorbacsov úrral Magyarország alapvető jogairól, önrendelkezési jogának megvonásáról”*. A Pákh elleni további eljárást mellőzték, mivel régóta *„ideggondozói ellenőrzés alatt állt”*, de tovább folytatták a vele szemben megkezdett preventív megfigyelést, bizalmas nyomozást, illetve ellenőrzést.³⁴

Hasonló kapcsolatfelvételi szándék húzódnhatott meg Rajk László esetében is, akinél az Orient Expressen történt vámvizsgálat során magyar és angol nyelvű szamizdatkiadványokat, plakátokat, rölapokat, valamint egy *„xerox-másolatot találtak, amely Gorbacsov elvtársnak volt címezve és a szovjet békemozgalom elnyomásáról”* számolt be.³⁵

Nemcsak a „politikai”, hanem a köztörvényes „veszélyes” és „különösen veszélyes” bűnözőket is szoros ellenőrzés alá vonták a látogatás idejére. Intézkedtek, hogy a Budapestre érkező és a fővárosi szállodákban megszálló nyugati és közkeleti országok állampolgárai fokozottabb megfigyelése, közülük a *„terrorcselekményre hajlamos”* egyének kiszűrése megtörténjék. Egy telefonon történt bejelentés szerint *„külföldi állampolgárok Gorbacsov elvtárs látogatásának idejére valószínűleg merénylet előkészítését tervezik”*.³⁶ A bejelentőt az állambiztonság meghallgatta, aki elmondta, hogy június 2-án a házuk melletti parkban külföldiek magyarul arról beszéltek, hogy Gorbacsov elvtárs érkezésekor Ferihegyen, vagy az Üllői úton, vagy a Parlamentnél bomba fog robbanni. A kémelhárítás értékelte a bejelentést, de úgy vélték, hogy az illető félreérthette a beszélgetést, mert az nem Gorbacsvra, hanem a szovjet–magyar labdarúgó-mérkőzésre vonatkozott.³⁷ (Ebben az időszakban zajlott a mexikói labdarúgó világbajnokság, ahol június 2-án játszották le a Magyarorszá–Szovjetunió csoportmeccset, amely 6:0-s szovjet sikert hozott...)

Az intézkedési terv szerint a BM Kormányőrség – együttműködve a kulturális elhárításért felelős állambiztonsági részleggel (BM III/III-4., majd BM III/III-5. osztály) – biztosítani kívánta, hogy a belső ellenzék és a Duna-kör tagjai részéről esetleg felmerülő akciókról időben értesüljenek, de arra is volt gondjuk, hogy a koráb-

33 == ÁBTL NOIJ 108. sz. Összefoglaló jelentés, 1986. június 4.

34 == ÁBTL NOIJ 112. sz. Összefoglaló jelentés, 1986. június 10.; ÁBTL 2.7.2. 33. d. Feljegyzés a szovjet küldöttséget provokálni szándékozó személy előállításáról, 1986. június 9.

35 == ÁBTL NOIJ 110. sz. Összefoglaló jelentés, 1986. június 6.

36 == ÁBTL NOIJ 109. sz. Összefoglaló jelentés, 1986. június 5.

37 == Uo.

ban már a BM látókörébe került politikailag veszélyes ideg- és elmebeteg személyek (45 fő) fokozott orvosi ellenőrzés és felügyelet alatt álljanak. Intézkedtek, hogy a fővárosi kommunális vállalatoknál (Elektromos Művek, BKV, Metro, Vízművek, Csatornázási Művek) a belső ellenőrzés szigorúbb legyen, a zavartalan üzemeltetést pedig biztosítsák. Június 5. és 10. között a 21.30 és 01.30 óra közötti időszakban figyelő-portyaszolgálatot szerveztek (CB-rádióval ellátott) önkéntes rendőri csoportokból.³⁸

A helyszíneken, objektumoknál és a várható útvonalaknál is névre szólóan és percre pontosan beosztották az operatív védelmet ellátó rendőri erőket és felelősöket. Így a Flamenco Szálloda, a Ferihegyi repülőtér, a szovjet nagykövetség, a Szovjet Kereskedelmi Kirendeltség, a Szovjet Kultúra Háza, a szovjet Aeroflot, a Román Nagykövetség és a Csehszlovák Nagykövetség épületei kerültek fokozottabb megfigyelés alá, valamint a küldöttség programjainak helyszínei. Ezek a tervezett ese-

A Szabadság tér helyszínbiztosítási vázlata a felállítási pontokkal és a parancsnok megfigyelési helyével.

38 == ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

A Parlament, illetve a Kossuth Lajos tér környékének helyszínbiztosítási vázlata a felállítási pontokkal és a parancsnok megfigyelési helyével.

mények az alábbiak voltak: a Hősök terén tervezett koszorúzási ünnepség, a Felvonulási téren található Lenin-szobor előtti, illetve a Szabadság téri megemlékezés, továbbá a Csepeli Szerszámgépgyár meglátogatása, a pesti belvárosi séta és a Meriklon gazdasági társulás meglátogatása. Ezenkívül az MSZMP KB székházát, valamint a Parlamentet is fokozottan biztosított helyszínként jelölték ki.³⁹ Fennmaradt három térképvázlat is, amelyek Gorbacsov és kísérete kiemelt programjainak helyszínbiztosításáról tájékoztatnak. A Szabadság téri koszorúzás ideje alatt a teret és környékét 40 felállítási helyről, azaz olyan pontokról figyelték meg, ahonnan a legjobb rálátás nyílt az ellenőrzés alá vont területre, a parancsnok pedig az emlékműhöz közel helyezkedett el.⁴⁰

39 == Uo.

40 == Térképvázlat Mihail Gorbacsovnak az 1986. június 9-i Szabadság téri Szovjet Hősök Emlékművénél történő koszorúzás idejére megszervezett állambiztonsági biztosításáról. (A piros karikák a felállítási pontokat, az bekarikázott x jellel jelölt pont pedig a parancsnok elhelyezkedésének pontos helyét jelölik.) ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

A Váci utca és a Vörösmarty tér környékének helyszínbiztosítási vázlata a felállítási pontokkal és a parancsnok megfigyelési helyével.

A Parlament épületének, illetve a Kossuth Lajos tér és környékének biztosítására pedig kilenc felállítási helyet jelöltek ki, a parancsnok helye a Parlament főbejáratával szemben, a park jobb oldalán volt.⁴¹

A harmadik térképvázlat a szovjet pártfőtitkár és Kádár János, valamint feleségeik belvárosi sétájának útvonala mentén felállított operatív megfigyelőpontokat tartalmazza. A Váci utca Szabad sajtó út és Vörösmarty tér közötti szakaszán négy, míg a Vigadónál és környékénél egy ötödik önálló körzetet alakítottak ki, ahol mindegyik körzetnek külön állambiztonsági parancsnoka volt. A Szabad sajtó út és a Pesti Barnabás utca közötti, 1. számmal jelzett körzetben tíz felállítási helyet állapítottak meg, és a parancsnok helyét a Kígyó utca – Váci utca sarkán rögzítették. A 2. számmal jelölt körzetben hét felállítási hely és a parancsnoki megfigyelő pont (Váci u. 17. sz. alatti kapualj), míg a 3. számmal megkülönböztetett helyszínen

⁴¹ == Térképvázlat a Kossuth Lajos tér és környékének, Mihail Gorbacsov budapesti látogatásának idejére megszervezett operatív biztosításáról. ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

szintén hét felállítási hely és a parancsnok (Kristóf és a Váci utca sarka) „leshelye” lett kialakítva. A Vörösmarty tér és környéke lett a 4. számmal jelzett körzet, itt öt helyről és hatodikként a parancsnok megfigyelési pontjáról biztosították a területet. A pesti Vigadó tér és környéke volt az 5-ös megfigyelési körzet, itt voltak a legnagyobb számban kialakítva figyelőpontok, összesen tizenhatsz, míg a körzet parancsnoka a Belgrád rakparton helyezkedett el.⁴²

Természetesen figyelmet fordítottak Raisza Gorbacsova vidéki programjainak biztosítására is, aki június 10-én előbb Bács-Kiskun, majd délután Pest megyébe látogatott el. A Bács-Kiskun megyei programok biztosításában a helyi Rendőr-főkapitányság III/III. és III/II. Osztálya, a Közbiztonsági és Közlekedési Osztály, a Kecskeméti Rendőrkapitányság, a BM Kormányőrség Parancsnoksága és a BM III/III-A Önálló Alosztálya vett részt. A védelem kifejezetten „erős” volt: a helyszínen szolgálatot teljesítő hét operatív tiszt mellett szintén helyszínbiztosítási feladatokat látott el a kirendelt 14 közbiztonsági és közlekedési rendőr is. A biztosítás kiterjedt a városnézés, az egyes meglátogatott intézmények, az ebéd helyszíne fokozott figyelemmel történő kontrollálására, a felszolgált ételek és italok ellenőrzésére, illetve a közlekedés biztonságának megteremtésére. A helyszínbiztosításba beletartozott – még a biztosítás megkezdése előtt – az adott objektum átvizsgálása operatív, tűzrendészeti, balesetvédelmi szempontok alapján, majd a helyszínbiztosításban részt vevő operatív tisztek elfoglalták a felállítási pontokat. A városnézés során az útvonal mentén ugyanezen szempontok alapján biztosították a területet, ügyelve arra, hogy a séta alkalmával illetéktelen személy három méteren belül ne közelíthesse meg a vendéget. Az ebédet a helyszínen készítették el és a vendéglő saját személyzete szolgálta fel. A felszolgáltatásra került ételek és italok ellenőrzését a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Rendőrorvosi Hivatal ellenőrizte. A vendégek útvonalán a Kecskeméti Rendőrkapitányság megerősített közbiztonsági szolgálatot szervezett, a látogatók gépkocsijait az E-5-ös úton a Kecskemét helységjelző táblától a Megyei Pártbizottság székházáig közlekedési URH szolgálati gépkocsi vezette fel és kísérte a programok befejezéséig. Az utazás biztosítását a BM Kormányőrség Parancsnoksága „utánfutó gépkocsival” is biztosította. A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Állambiztonsági Szerve a programok ideje alatt állandó rádióösszeköttetést biztosított a BM Kormányőrség Parancsnokság, valamint a Megyei Rendőr-főkapitányság ügyeletével, hívójele a „Pálma-10” volt.⁴³

A látogatásról tudósító sajtó tevékenységét pedig egy ellenőrzött névjegyzék alapján kontrollálták. A Megyei Kórházban és az ebéd helyszínén állandó orvosi és mentőügyeletet szerveztek. A látogatás (helyszín)biztosításában résztvevőket éles

42 == Térkép-vázlat Mihail Gorbacsov és kíséretének 1986. június 9-i belvárosi sétájának (Vörösmarty-tér, Váci utca és környéke) operatív biztosításáról. ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

43 == ÁBTL 1.12.4. 37. d. Raisza Makszimovna Gorbacsova elvtársnő és kísérete 1986. június 10-én Bács-Kiskun megyei látogatásáról készült biztosítási terve, 1986. június 6.

fegyverekkel látták el, az operatív tiszteket pisztollyal, póttárral, 10 db lőszerrel, míg a kormányőrség tagjainak pisztoly, póttár, 10 db lőszer, valamint tör és gumibot alkotta a felszerelését. Öltöztük az időjárásnak megfelelő polgári ruha volt.⁴⁴

A kétnapos Pest megyei programsorozatban a magyar állambiztonság, illetve a rendőrség állományából összesen 65 fő vett részt a biztosítási feladatokban. Mindegyik helyszínen a BM Kormányőrség Parancsnoksága 2. Osztályától kirendelt négy fő operatív helyszínbiztosító, valamint bűnügyi tisztek és közbiztonsági közlekedési rendőrök végezték az adott objektum és környékének biztosítását. Ez általános operatív helyzetértékelést, tűzszerészeti, tűzrendészeti, radiológiai és balesetvédelmi szempontú átvizsgálást jelentett. A helyszínbiztosítók felállítási helye így nézett ki: egy-egy fő a Nostalgia-háznál az érkezéskor, majd a belső udvaron, illetve egy-egy fő a Ferenczy Múzeumnál és a Kovács Margit Múzeumnál. A Dabasi Fehér Akác Vendégházában felszolgálatra került ételek és italok ellenőrzését a BM Kormányőrség Parancsnokság vegyésze végezte el. A közbiztonság és a közlekedés biztosítását a dabasi és szentendrei rendőrkapitányságok tagjai látták el, a kíséret gépkocsiját rendőri előfutó kísérte.

Hasonlóan a Bács-Kiskun megyei programok biztosításához, a BM Kormányőrsége Parancsnokság 2. Osztálya és a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság központi ügyelete itt is telefonon és URH rádió adó-vevő készüléken keresztül tartották a kapcsolatot egymással. A biztosításban résztvevők éles fegyverrel felszerelve (szolgálati pisztoly, lőszer) végezték feladatukat. A sajtó (MTI, TV, Rádió) tudósításokat készítő munkatársait előzetesen leadott és ellenőrzött névsor alapján választották ki.⁴⁵

Gorbacsov és feleségének, illetve a delegációk közlekedési útvonalainak biztosítását is fokozott figyelemmel alakították ki. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a június 8-án Gorbacsov és kísérete által is használt, a Béla király úti kormányzati vendégház és a Ferihegyi repülőtér közötti közlekedési útvonal állandó operatív védelmét csak 1988 nyaratól szervezték meg.⁴⁶ Ennek az útvonalnak a pesti szakaszát a BRFK III/III. Osztálya felügyelte, míg a budai oldalon az elhárítást a BM III/III-A Önálló Alosztálya. Az útvonalat a BM Kormányőrség jelölte ki.⁴⁷ A XII.

44 = = Uo.

45 = = ÁBTL 1.12.4. 37. d. Raisza Makszimovna Gorbacsova elvtársnő és kísérete 1986. június 10-én és 11-én Pest megyei látogatásáról készült biztosítási terve, 1986. június 9.

46 = = 1989 júliusától a biztosított delegációk felhajtási útvonalai (korábbi 1-es és 3-as forgalmi góccok) az alábbiak szerint alakultak: I. Széna tér 1–7. – I. Hattyú u. 18. – I. Vérmező u. 2–14. – I. Várkő u. 16. – II. Mártírok u. (Margit krt.) 1–105. és 2–85. – II. Kapás u. 48–50. – II. Bem József u. 7–9. és 22–24. – II. Tölgyfa u. 9–11. és 4–26. – II. Horváth u. 27. és 38. – II. Csalogány u. 55. – II. Lövéház u. 1–3. és 10. – II. Retek u. 2. – II. Moszkva (Széll Kálmán) tér 1–10. – XII. Moszkva (Széll Kálmán) tér 13–21. – XII. Krisztina krt. 1–5. és 2–4. ÁBTL O-20006/9. Összefoglaló jelentés az 1. sz. felhajtási útvonal elhárítási területének operatív helyzetéről, 1989. május 10.

47 = = ÁBTL O-20006/9. Határozat delegációk felhajtási útvonalain az operatív védelmi munka megszervezésére, 1988. június 17.

kerületi Béla király út 28. szám alatti B-250 fedőnevű objektum az MSZMP és a Minisztertanács meghívására hazánkba érkező külföldi párt- és kormányvezetők részére fenntartott vendégház volt. A komplexum négy darab egyemeletes villaépületből, egy darab földszintes házból, illetve kiszolgáló funkciót betöltő kisebb épületből állt. Ez utóbbiban tartózkodott a BM Kormányőrség Parancsnokság fegyveres őrsége is.⁴⁸

Az intézkedési terv szerint június 9-én, hétfőn a Béla király út és a Hősök tere közötti útvonalat(?), a Szabadság térig, majd Csepel és a belvárosi közötti útvonalat kellett biztosítani az állambiztonsági szerveknek. Ezután Gorbacsov és kísérete visszatért a Béla király úti szállásra, majd kis pihenő után a 11/a. kerületi Patakegyi út következett, s ezután az MSZMP KB székháza, majd ismét a Béla király úti útvonal, s a nap utolsó programjaként a parlamentbeli látogatás miatt hagyta el a kormány vendégházát, hogy este 10 óra után térjen haza.⁴⁹

Június 10-én a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének tagjait a Feriegyi repülőtérrel fokozott biztonsági intézkedések közepette kísérték a szállásukra, a Flamenco szállodába, hogy aztán Gorbacsovval együtt egész nap a Parlamentben megtartott közös tárgyaláson tartózkodjanak. A küldöttség tagjainak elutazásakor, június 11-én a magyar állambiztonsági szerveknek ismét biztosítaniuk kellett a Flamenco szálloda és a Feriegyi repülőtér közötti útvonalat.⁵⁰

A maximális operatív védelem érdekében a fenti intézkedések mellett a BRFK állambiztonsági szerveinél háromfős ügyeleti szolgálatot is szerveztek az esetlegesen felmerülő rendkívüli események azonnali elhárítására. Ezenkívül operatív tisztekből álló, úgynevezett otthon ülő készenléti csoportot hoztak létre, amelyek feladata szintén az államellenes rendkívüli események elhárítása, illetve vizsgálása volt. Képeztek egy tízfős tartalék csoportot is, amelynek június 9. és 11. között adott esetben a helyszínbiztosítást kellett elvégezni. A BRFK állambiztonsági szervei természetesen szoros kapcsolatban álltak a BM III/III. Csoportfőnökséggel és a BM Kormányőrséggel is. Az 1986-ban érvényben lévő belügyminiszteri parancs értelmében ez utóbbi volt a felelős a biztosított vezetők, a magas szintű külföldi párt- és kormányküldöttségek részvételével szervezett programok, látogatások, rendezvények – a BM szervei által végzett biztosítási feladatok – koordinálására.⁵¹

Gorbacsov látogatásakor ez a belügyminiszteri parancs szabályozta a teendőket, de figyelemre méltó, hogy pár évvel később egy jóval részletesebb szabályozás

48 == ÁBTL O-20006/1. Jelentés a Béla király úti vendégház parkjába behatoló személyekről, 1975. január 24.

49 == ÁBTL 1.12.4. Terv Mihail Gorbacsov elvtárs látogatásának operatív biztosítására, 1986. június 5.

50 == Uo.

51 == ÁBTL 4.2. A belügyminiszter 04/1975. sz. parancsa a Politikai Bizottság 1974. szeptember 24-i határozatának belügyminisztériumi végrehajtásáról, 1975. március 13.

került kiadásra. A rendszerváltás időszakában, 1989 áprilisában született parancs már sokkal kifinomultabb, körültekintőbb, „tapintatosabb”, hiszen úgy fogalmaz, hogy *„messzemenően figyelembe kell venni az érintett vezető politikai, közéleti tevékenységének konkrét körülményeit, a programja során vele kapcsolatba kerülő személyekkel, szervezetekkel való érintkezés általa szándékolt formáit, a programhelyek jellegét, sajátosságait. A biztosítás nem zavarhatja a vezető munkáját. [...] A biztosítás a szakmailag szükséges szintet és mértéket ne haladja meg. [...] az erők és eszközök elhelyezésénél kerülni kell a feltűnést, a látványosságot.”* Kádár és Gorbacsov, valamint feleségeik Váci utcai sétája alkalmával a tömegben való biztosítás problémája újszerű feladatot rótt a biztosítást végző szervekre, így az 1989-es parancsban már külön kitérnek egy hasonló szituációra is: *„...a védett vezetők közterületen való közlekedésének biztosítása során törekedni kell arra, hogy jelenlétének lehetőleg a spontán jellege érvényesüljön. A járőrelők távoltartása céljából udvarias határozottsággal akkor kell fellépni, ha az biztonsági okból szükséges, vagy a vezető a találkozást nem kívánja.”*⁵²

= = = Hogyan zajlott le a látogatás?

Mihail Gorbacsov és Raisza Gorbacsova budapesti látogatása a korszak egyik nagyszabású médiaeseménye volt. A pártsajtó már a megérkezésük előtti napokban a szovjet pártvezető látogatásával volt tele, s az érkezés napján a *Népszabadság* első oldalon köszöntötte a házaspárt, a televízió pedig élő, egyenes adásban közvetítette a Ferihegyen történő fogadtatási ceremóniát.⁵³ Az IL-62-es, CCCP 86494-es számú magángép déli 12 óra előtt pár perccel ér földet Ferihegyen. A Gorbacsov házaspárt elkíserte – többek közt – Vlagyimir Medvegyev, az SZKP KB titkára, Andrej Gromiko, az SZKP KB Politikai Bizottságának, a Legfelsőbb Tanács Elnökségének tagja, és Nyikolaj Rizskov, az SZKP KB Politikai Bizottságának tagja, miniszterelnök is. A korabeli tudósítások szerint a megérkezés pillanatában felzúgott a taps, lobogtak a zászlók, kattogtak a fényképezőgépek, és az eseményt a kamerák is megörökítették. Elsőként Kádár János üdvözölte Gorbacsovot, baráti öleléssel, kézfogással, majd a vendégek következtek. A fogadáson jelen volt Szűrös Mátyás, az MSZMP KB titkára, Kótai Géza és Radics Katalin, a KB osztályvezetői, valamint Rajnai Sándor, Magyarország moszkvai nagykövete is, aki korábban az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követő megtorlások egyik megszervezője, a Nagy Imre és társai elleni vizsgálati eljárás irányítója, később pedig a magyar hírszerzés vezetője

52 = = ÁBTL 4.2. A belügyminiszter 8/1989. sz. parancsa a meghatározott hazai és külföldi személyiségek személyi védelmének kiemelkedő rendezvények, politikai események biztosításának, egyes fontos objektumok őrzésének belügyminisztériumi feladatairól, 1989. április 21.

53 = = Őszinte tisztelettel, barátsággal köszöntjük hazánkban Mihail Gorbacsov elvtársat! Népszabadság, 1986. június 7. 1.

volt.⁵⁴ A továbbiakban a vendégeket magyar (a III. kerületi Kiscelli utcai általános iskola tanulói) és szovjet úttörők virággal köszöntötték.⁵⁵

Gorbacsov és Kádár pár szót váltottak az összegyűlt ünneplő tömeggel, majd Gorbacsov az újságíróknak a tárgyalások kimenetelét firtató kérdésére azt válaszolta, hogy a „hagyományos testvéri együttműködés a garancia; sikeres lesz a budapesti látogatás”. Mialatt a fenti protokoll-események zajlottak, a háttérben egy – csak később tisztázott – „provokációs kísérlet” zajlott le: a Ferihegy 2. repülőtéren 13.30-kor, majd 13.49-kor – nem sokkal Gorbacsov és kíséretének megérkezése után – bejelzett a Pannónia Vállalat által üzemeltetett étterem pinceraktárnak a tűzjelzője. Az állambiztonság kiemelten védett objektumként természetesen folyamatosan biztosította a helyszínt, és megállapították, hogy az első alkalommal az ismeretlen tettes egy cigarettacsikket nyomott az érzékelőbe, míg 19 perccel később – feltehetően ugyanaz a személy – meggyújtott egy ott tárolt napernyőt.⁵⁶

A rögtönzött sajtótájékoztató után a pártvezérek kíséretükkel együtt kocsiba ültek, és útnak indultak kilenc dísz-rendőrmotoros kíséretében a budapesti belváros felé. Ezután a két főtitkár megbeszélése zajlott le, ahol „tájékoztatták egymást az MSZMP XIII. és az SZKP XXVII. kongresszusain hozott határozatok végrehajtásáról, véleményt formáltak a magyar–szovjet együttműködés eredményességéről, és a világpolitika, valamint a nemzetközi munkásmozgalom időszerű kérdéseiről. A két vezér kifejezésre juttatja a két ország árucsereforgalmának bővítését célzó törekvését, és hogy 1990 utánra is meg akarják hosszabbítani az együttműködési

54 = = Rajnai Sándor életrajzához bővebben: Krahulcsán, 2020: 67–87.

55 = = Mihail Gorbacsov Budapesten. Kádár János fogadta az SZKP KB főtitkárát. *Népszabadság*, 1986. június 9.

56 = = ÁBTL NOIJ 112. sz. Összefoglaló jelentés, 1986. június 10. Egy pár hónappal későbbi belügyi – „Piros” fedőnevű titkos megbízott által adott – jelentésből azonban kiderül, hogy a tüzeset valójában a személyzeti öltözőben keletkezett, és az elkövető, egy ott dolgozó 15 éves felszolgáló tanuló bevallotta, hogy véletlenül okozta a tüzet. Mivel az okozott kár jelentéktelen volt, és a tüzet ő maga oltotta el, nem vonták felelősségre, csupán más munkakörbe helyezték. ÁBTL 3.1.5. O-20004/2. Összefoglaló jelentés a Pannónia Szálloda- és Vendéglátó Vállalat Ferihegyi Igazgatóság operatív helyzetéről, 1986. december 16. A Pannónia Szálloda- és Vendéglátó Vállalat Ferihegyi Igazgatósága végezte a védett hazai és külföldi vezetők, delegációk utazásai során a repülőtéren, a Kormányváróban, illetve a repülőgépeken a fogyasztásra kerülő ételek, italok elkészítését, szállítását és felszolgálását. 1986-ban az igazgatóság gazdasági társulásra lépett a MALÉV-val, s így a vendéglátóipari üzemeltetést a Pannónia MALÉV GT néven végezte. A Ferihegy 1. Kormányváróban a legfelsőbb szintű pártdelegációk érkezései, elutazásai alkalmával a fenti feladatokat az MSZMP Külügyi Szálló munkatársai látták el, Gorbacsov budapesti látogatása alkalmával is, így feltehetően valóban csak egy unatkozó alkalmazott szórakozhatott a tűzjelző berendezéssel, kisebb riadalmat okozva a biztosítást végző állomány tagjai között. ÁBTL 3.1.5. O-20004/2. Összefoglaló jelentés a Pannónia Szálloda- és Vendéglátó Vállalat Ferihegyi Igazgatóság operatív helyzetéről, 1986. december 16.

modellt. Megállapították a KGST fontosságát és megállapodnak a 2000-ig szóló komplex program pontos végrehajtásában is.”⁵⁷

Raisza Gorbacsova vasárnap délutáni programja különleges volt, ekkor ugyanis meglátogatta a gazdagréti lakótelepet, ahol megtekintette a lakótelep kábeltelevíziós stúdióját, illetve a kerületi művelődési házat, ahol a lakótelepen élő képzőművészek képeit állították ki. Raisza Gorbacsova ajándékot is kapott, Csavlek András *A tavasz hullámai* című képét, amit ő egy Alekszej Szavraszov festményeit tartalmazó albummal viszonzott. Az ajándékozás után – természetesen nem spon-tán, hirtelen elhatározásból, hanem előre egyeztetett módon – meglátogatta ott-honában Cseh György autószerelőt és családját, majd egy kis sétahajózás követke-zett a Dunán, egy szárnyashajó fedélzetéről tekintette meg a várost Kádár Jánosné társaságában.⁵⁸

Másnap, hétfőn délelőtt Gorbacsov megkoszorúzta a Magyar Hősök Emlék-művét a Hősök terén, illetve a Felvonulási téren lévő Lenin-szobrot. Ezután a Szabadság téri Szovjet Hősök Emlékművének talapzatán helyezett el koszorút. A szimbolikus, gesztusokkal teli koszorúzások után feleségével együtt a Csepeli Szerszámgépgyárba látogatott, amit a gyárban megrendezett szovjet–magyar barát-sági nagygyűlés követett. Gorbacsov az üzemi munkaterületen végighaladva – le-térve a kijelölt útvonalról – több alkalommal is beszédbe elegyedett munkásokkal. Innen a pesti belvárosba siettek, ahol Mihail Gorbacsov és Raisza Kádár János és felesége társaságában a Váci utcában sétáltak, ami a korábban megszokott szov-jet pártfőtitkári látogatásokhoz képest merőben újszerű program volt. Pontban 13 órakor érkeztek a Váci utca – Kígyó utca torkolatához, ahol a főtitkárt és fele-ségét Szépvölgyi Zoltán, a Fővárosi Tanács elnöke, Szűcs Istvánné, az v. Kerületi Pártbizottság első titkára, és Szekeres László, a kerület tanácselnöke üdvözölte. Itt lepték meg a vendégeket a Münnich Ferenc (ma: Nádor) utcai általános isko-la úttörői, akik néhány oroszul elmondott kedves szóval és virágcsokorral köszön-tötték őket. Gorbacsov megköszönte, és a járókelők között sétálva, meg-megállva, többekkel beszélgetésbe elegyedett, s vidáman integetett az ablakokból bámsz-kodó helyieknek. Kicsit belerondított az idilli képbe – a tudósításokból persze ez kimaradt –, amikor „KGB ügynökök” egy személyt „nyakon ragadtak”, egy mási-kat pedig „földhöz vágta”. A nyakon ragadott személy angolul hangosan üvöltött, előbb azt, hogy „hagyjatok békén”, majd – állítólag – több „ellenséges” megjegyzést is tett a szovjet (vagy magyar) állambiztonságiak durva viselkedésével kapcsolat-ban. Richard Jeffes Riggins, az amerikai NBC tévétársaság operatőre kamerájával felvette a jelenetet, és azt a televíziós csatorna – állítólag – soron kívül le is adta.⁵⁹

57 == Mihail Gorbacsov Budapesten. Kádár János fogadta az SZKP KB főtitkárát. *Nép-szabadság*, 1986. június 9. 3.

58 == Uo.

59 == ÁBTL NOIJ 114. sz. Összefoglaló jelentés, 1986. június 12.

Gorbacsovot nem zavarta meg az incidens, mert ezután interjút adott a szovjet televíziónak, majd ismét autóba ült, és meglátogatta a pesthidegkúti Rozmaring Termelőszövetkezetet és a Meriklon Kutatási, Fejlesztési és Termelési Gazdasági Társulást, ahol a növénytermesztési biotechnológia legújabb eredményeivel ismerkedett meg. A késő délutáni órákban az MSZMP KB székházában a magyar testvérpárt Politikai Bizottságának és Titkárságának a tagjaival, valamint a Központi Ellenőrzési Bizottság (КЕВ) elnökével találkozott. Este pedig az MSZMP KB a szovjet vendégek tiszteletére az Országház Vadásztermében díszvacsorát adott.⁶⁰

Kedden, június 10-én délelőtt landoltak a Varsó Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete ülésén részt vevő küldöttségek gépei a Ferihegyi repülőtéren, ahol a magyar párt- és állami vezetés tagjai fogadták a „testvéri szocialista országok” vezetőit, majd megkezdődött a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének ülése, ahol a fegyverkezési verseny megfékezéséről, és a feszült nemzetközi helyzetről volt szó.

Raisza Gorbacsova ezalatt Kecskemétre látogatott, ahol Romány Pál, az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottság első titkára fogadta. A kecskeméti látogatás délelőtt a megyei pártbizottságon kezdődött, majd innen az útjuk a Magyar Naiv Művészek Múzeumába, illetve a Szórakaténusz Játék Múzeumba vezetett. Egy rövid városnézés után Raisza Gorbacsova meglátogatta a Népi Iparművészeti Múzeumot, majd ebéd következett a Helvéci Állami Gazdaság Tanyacsárda Vendéglőjének különtermében.⁶¹

A délutáni program Pest megyei látogatással folytatódott. Raisza Gorbacsova és kísérete Dabason a Fehér Akác Termelőszövetkezet Vendégházában egy tájékoztatón vett részt, ahol a tsz elnöke, Kakucs Gabriella fogadta és kísérte el a további programokra. Itt megtekintette a Tejüzemet, meglátogatta a helyi Szakorvosi rendelőintézetet, egy háztáji gazdaságot és a tsz vendégházában egy díszvacsorán vett részt. A vacsora után visszautazott Budapestre.⁶²

A másnapi, szentendrei program 9.30-kor indult. Raisza Gorbacsovát és kíséretét az MSZMP Szentendrei Pártbizottságának székházában Rozgonyi Ernőné, a városi PB első titkára fogadta. A következő napirendi pont a Skanzenben történő látogatás volt, ahol megtekintette a Tiszatáji parasztházat, a templomot és a Száraz Malom műemlék épületegyütteseket. (A biztosítási terv értelmében a látogatás ideje alatt külföldi turistákat nem engedtek be a Skanzen területére.) Ezután látogatást tett a szentendrei Nostalgia-házban, illetve megtekintette a Ferenczy és a Kovács Margit Múzeum kiállításait, majd visszaindult kíséretével Budapestre.⁶³

60 == Mihail Gorbacsov látogatásának második napja. *Népszabadság*, 1986. június 10.

61 == ÁBTL 1.12.4. 37. d. Raisza Makszimovna Gorbacsova elvtársnő és kísérete 1986. június 10-én Bács-Kiskun megyei látogatásáról készült biztosítási terve, 1986. június 6.

62 == ÁBTL 1.12.4. 37. d. Raisza Makszimovna Gorbacsova elvtársnő és kísérete 1986. június 10-én és 11-én Pest megyei látogatásáról készült biztosítási terve, 1986. június 9.

63 == Uo.

Este a magyar fél (ismét) díszvacsorát adott a résztvevők tiszteletére a Parlament Vadásztermében, ahol Kádár János a magyar pártvezetés nevében, míg Erich Honecker, a Német Demokratikus Köztársaság képviselőjében, a Német Szocialista Egységpárt (NSZEP) főtitkáráként mondott pohárköszöntőt.⁶⁴ Szerda délután írták alá a vsz PTT közleményét, amely egy átfogó európai fegyverzetcsökkentési és leszerelési javaslatot fogalmazott meg, s délután ünnepélyes búcsúztatás közepette mind a külföldi delegációk képviselői, mind pedig a szovjet pártfőtitkár és felesége elutaztak Budapestről.⁶⁵

A látogatás rendben, nagyobb incidensek és botrányok nélkül zajlott le. Magyarország megmutatta a világnak, hogy képes egy nemzetközi mércével mérve is kimagasló jelentőségű tanácskozássorozat biztonságos megszervezésére, és hogy mennyire elkötelezett a vsz szövetségi rendszere mellett. A többnapos folyamatos készenlét és biztosítás elismeréseként Kádár egy héttel később a PB plénuma előtt javasolta, hogy a testület határozatában térjen ki a szervezők munkájának dicséretére: „...kérem, hogy a Politikai Bizottság hozzon egy belső határozatot, amelyben elismerését fejezi ki a Gorbacsov elvtárs látogatását és a Politikai Tanácskozó Testület ülését előkészítő és bonyolító politikai munkatársaknak párt és állami vonalon, továbbá a belügyi dolgozóknak, egészen a közlekedési rendőrökig bezárólag, akiknek nehéz munkájuk volt, és ezt tisztességgel és jól elvégezték, és még külön az ellátó szervek dolgozóinak.”⁶⁶ Nemcsak személyesen Kádár, de a belügyminiszter is elismerte a rendőrség és az állambiztonsági szervek munkáját, s így a szovjet pártfőtitkár látogatása és a vsz PTT megbeszélései alatt végzett munkájuk elismeréseként a fővárosi rendőrség állományából 42, míg a BRFK Állambiztonsági Szerv munkatársai közül 11 fő kapott elismerést.⁶⁷

Sajnos a korábbi – tanulmányom bevezetőjében felsorolt – államfői látogatások operatív biztosításáról nem maradtak fenn belügyi dokumentumok, így az állambiztonság, illetve a BM Kormányőrség és a rendőrség tevékenységét nem tudjuk összehasonlítani a Gorbacsov házaspár, illetve más védett személyek látogatásakor alkalmazott módszerekkel. Pedig különösen izgalmas kérdés lehetne az egyes külföldi titkosszolgálatok közti együttműködés mértékének, minőségének, a kapitalista, illetve a szocialista országok párt- és kormányfőinek látogatásakor alkalmazott eljárásoknak, technikai módszereknek a vizsgálata, hogy milyen különbségek, illetve hasonlóságok voltak/lehettek egy szocialista vagy éppen kapitalista

64 == A Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete Budapesten, valamint Raisza Gorbacsova Kecskeméten és Dabason. *Népszabadság*, 1986. június 11. 1. és 3.

65 == Átfogó, konkrét javaslatok az európai fegyverzetcsökkentésre és leszerelésre. Közlemény és felhívás aláírásával befejeződött a budapesti tanácskozás, valamint Mihail Gorbacsov búcsúztatása. *Népszabadság*, 1986. június 12. 1.

66 == MNL OL 288. f. 5/971. ő. e. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1986. június 17-i üléséről.

67 == ÁBTL 1.12.2. 23. sz. emlékeztető az 1986. augusztus 18-i főkapitány-helyettesi értekezletről, 1986. augusztus 18.

államfő biztonságos itt-tartózkodásának megszervezésekor. Az kijelenthető, hogy a belügyi normák, parancsok egységesen „magyar és külföldi” személyek védelméről szólnak, nem tesznek különbséget szocialista vagy kapitalista államfő, pártvezető között. Így nem tudjuk megállapítani, hogy vajon a Gorbacsov-látogatás során kifejtett rendőri/állambiztonsági tevékenység kirívóan nagy, erősnek számított-e, vagy minden állami és pártvezető ugyanazt a biztosítást kapta.

Az viszont biztosan kijelenthető, hogy a védett személyek biztonságának megteremtése nem egyetlen szerv feladata volt. A Belügyminisztérium keretén belül a BM Kormányőrség parancsnoka koordinálta a többi belügyi szerv munkáját. Vagyis a területi (budapesti, megyei rendőrkapitányságok) rendőri erőket éppúgy, mint a központi és vidéki állambiztonsági szerveket, legalábbis az 1975-ben kiadott s még 1986-ban is érvényben lévő belügyminiszteri parancs szerint. Ugyanakkor az 1989-ben életbe lépett új belügyi norma a BM Kormányőrség parancsnokát kötelezte, hogy a biztosítási terveket jóváhagyásra a belügyminiszterhez terjessze fel.

A Gorbacsov-látogatással nem ért véget Magyarország diplomáciai „népszerűsége”: 1986 júniusában Budapesten folytatott tárgyalásokat Kenan Evran török köztársasági elnök, szeptemberben ismét nálunk járt H.-D. Genscher nyugatnémet és Peter Jankovitsch osztrák külügyminiszter, majd 1986 októberében Beatrix holland királynő, pár nappal később pedig Richard von Weizsäcker, az NSZK szövetségi elnöke látogatott hazánkba, és a sort még hosszan lehetne folytatni, de az már egy másik tanulmány témája lehetne.

=== Levéltári források ===

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

- 1.12.2. Budapesti Rendőrfőkapitányság állambiztonsági szerveinek és jogelődjeinek iratai
- 1.12.4. Megyei Rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szerveinek és jogelődjeinek iratai
- 2.7.1. Napi Operatív Információs jelentések (NOIJ)
 - 45/78/10/107/1986. 1986. június 3.
 - 45/78/10/108/1986. 1986. június 4.
 - 45/78/10/109/1986. június 5.
 - 45/78/10/110/1986. 1986. június 6.
 - 45/78/10/112/1986. 1986. június 10.
 - 45/78/10/114/1986. 1986. június 12.
- 2.7.2. BM Tájékoztató jelentések, 1964–1990

3.1.5. Operatív dossziék (O-dossziék)

O-20004/2. Delegációk, védett vezetők biztosítása céljából kiemelt vendéglátóipari objektumok

O-20006/1. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/3. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/5. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/7. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/9. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/10. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/14. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

O-20006/16. Rombolás és merénylet elhárítása céljából kiemelt objektumok környéke

3.2.5. Operatív dossziék (O-8-dossziék)

O-8-635/3. Moszkva. Levelezés szovjet baráti szervvel

4.2. Parancsgyűjtemény

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL)

M-KS 288. f. MSZMP központi szervei

5. cs. Politikai Bizottság

=== Hivatkozott irodalom ===

Bán (szerk.), 1986

Mihail Gorbacsov Budapesten. Az SZKP főtitkárának baráti látogatása 1986. június 8–9. Szerkesztette: Bán Éva. Kossuth Kiadó, Budapest.

Baráth, 2002

Baráth Magdolna: A Szovjetunió és Magyarország, 1988–1991. *História*, 7. sz. 17–19.

Baráth–Rainer, 2000

Gorbacsov tárgyalásai magyar vezetőkkel. Dokumentumok az egykori SZKP és MSZMP archívumaiból, 1985–1991. Szerkesztette: Baráth Magdolna – Rainer M. János. 1956-os Intézet, Budapest.

Krahulcsán, 2020

Krahulcsán Zsolt: *Pártállambiztonság. Arcképek Kádár titkosszolgálatából.*

Nemzeti Emlékezet Bizottsága, Budapest.

Medgyesi, 2024

Medgyesi Konstantin: *Az utolsó magyar pártfőtitkár. Grósz Károly politikai életrajza.*

Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.

Petrikné, 1999

Petrikné Vámos Ida: Iratok a Történeti Hivatalban. In: *Trezor I. A Történeti*

Hivatal Évkönyve 1999. Szerkesztette: Gyarmati György. Történeti Hivatal,

Budapest. 29–60.

Takács, 2015

Takács Tibor: *Káderbiztonsági szolgálat. Védett vezetők és az állambiztonság a Kádár-korszakban.* A Hamvas Béla Kulturakutató Intézet kiadványa, Budapest.

==== Sajtó =====

Népszabadság

1984. február 4.

1986. június 7.

1984. február 5.

1986. június 9.

1984. április 13.

1986. június 10.

1984. április 15.

1986. június 11.

1986. június 5.

1986. június 12.

1986. június 6.

Kulcsszavak

=====

*hírszerzés, Kádár-rendszer, titkos állambiztonsági
eszközök és módszerek, ügynöki hálózat*

/ Gorbachev in Budapest /

Operational arrangements for the Soviet party general secretary's visit to Budapest in 1986

The protection of communist party leaders and party functionaries was provided by the Government Police of the Ministry of the Interior [Belügyminisztérium Kormányőrsége] together with the relevant department of the political police. They provided and coordinated the operational protection of top party and state leaders and high-level visitors to Hungary, including the operational provision of programmes for protected leaders.

This was also the case during the visit of Mikhail Sergeyevich Gorbachev, General Secretary of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union (CPSU) and his wife, and during the meeting of the Political Consultative Council (PCC) of the Warsaw Pact member states in Budapest.

The visit of the Gorbachev couple to Budapest was one of the major media events of the era. In the days before their arrival, the press was already full of coverage of the visit of the Soviet party leader, and on the day of their arrival the *Népszabadság* newspaper greeted the couple on the front page, while the television broadcast live coverage of the welcome ceremony at Ferihegy Airport.

The visit, which lasted several days, and the series of meetings of the WP countries took place without any major incidents or scandals. Hungary showed the world that it was capable of safely organising a series of meetings of international importance and that it could provide security for one of the world's most closely guarded leaders. The article reconstructs the preparations for the operational security of the visit, the precautions taken and the reactions of the Hungarian political leadership.

Český Těšín határátkelő, Csehszlovákia, 1965.

Fortepan / Chuckyeager tumblr